

## Nr 99

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omorganisation av Svenska skeppshypotekskassan, m. m.; given Stockholms slott den 19 mars 1965.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att dels antaga härvid fogade förslag till

1) förordning om Svenska skeppshypotekskassan och Skeppsfartens sekundärlånekassa;

2) lag om ändrad lydelse av 53 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

3) förordning angående ändrad lydelse av 7 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

4) förordning om ändrad lydelse av 12 § reglementet den 28 maj 1959 (nr 293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning;

5) förordning om ändrad lydelse av 9 § reglementet den 26 maj 1961 (nr 265) angående förvaltningen av riksförsäkringsverkets fonder;

6) förordning om ändrad lydelse av 22 § stämpelskatteförordningen den 21 maj 1964 (nr 308);

dels bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

## GUSTAF ADOLF

*G. E. Sträng*

---

### Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framläggs förslag angående omorganisation av Svenska skeppshypotekskassan och inrättande av Skeppsfartens sekundärlånekassa i syfte att förbättra rederinäringens villkor för anskaffning av långfristiga krediter. Staten föreslås skola ställa en garanti för skeppshypotekskassan på 40 milj. kr. och för sekundärlånekassan på 15 milj. kr. Ett visst kollektivt ansvar för läntagarna i de båda kassorna föreslås. Den sammanlagda utlåningskapaciteten beräknas bli inemot 500 milj. kr. Hittillsvarande tonnagegränser avses skola avskaffas. Härmed bortfaller behovet av den verksamhet som bedrivs av statens sekundärlånefond för rederinäringen.

Vissa bestämmelser som gäller den föreslagna sekundärlånekassans ställning i skattehänseende m. m. framläggs även i propositionen.

Omorganisationen avses träda i kraft den 1 juli 1965.

**Förslag**  
till  
**Förordning**  
**om Svenska skeppshypotekskassan och Skeppsfartens**  
**sekundärlånekassa**

Härigenom förordnas som följer.

**Ändamål**

1 §.

Svenska skeppshypotekskassan och Skeppsfartens sekundärlånekassa ha till ändamål att medverka vid finansiering av rederiföretag här i riket genom att lämna lån, huvudsakligen av långfristig karaktär, eller ikläda sig garanti för sådana lån.

**Styrelse och revisorer**

2 §.

Kassorna förvaltas var för sig av en gemensam styrelse med säte i Göteborg. Styrelsen består av sju ledamöter, av vilka en skall vara ordförande och en vice ordförande.

För styrelsens ledamöter finnas högst sju suppleanter.

Styrelsens ordförande, vice ordförande och övriga ledamöter samt suppleanter utses av Konungen för en tid av högst tre år i sänder.

Ledamöternas arvoden bestämmas av Konungen.

3 §.

För revision av styrelsens förvaltning och kassornas räkenskaper utser Konungen årligen två revisorer och två suppleanter för dem.

Revisorernas arvoden bestämmas av Konungen.

4 §.

Styrelsens och revisorernas berättelser skola genom styrelsens försorg varje år före april månads utgång tillställas chefen för finansdepartementet och låntagarna.

Till varje kassas låntagare skall inom samma tid genom styrelsens försorg sändas förteckning över låntagarna med angivande av kapitalbeloppet av varje låntagares lån vid utgången av närmast föregående räkenskapsår.

Varje kassas låntagare skola, om någon låntagare begär det, beredas tillfälle att sammanträda för granskning av styrelsens förvaltning och kassans räkenskaper. Begäran om sådant sammanträde skall framställas skriftligen hos styrelsen före den 10 maj året närmast efter det år granskningen avser.

Har sammanträde begärts enligt tredje stycket, skall det genom styrelsens försorg utsättas att äga rum i Göteborg före utgången av maj månad samma år.

Yttrande som låntagarna besluta vid sammanträde skall senast åtta dagar efter sammanträdet genom styrelsens försorg tillställas chefen för finansdepartementet.

5 §.

Konungen prövar styrelsens förvaltning efter utgången av den i 4 § sista stycket angivna tiden.

**Fonder**

6 §.

Som garantifond att utgöra särskild säkerhet för de förbindelser som ingåtts av kassa ställer staten till förfogande en av fullmäktige i riksgäldskontoret utfärdad garantiförbindelse på fyrtio miljoner kronor för skeppshypotekskassan och femton miljoner kronor för sekundärlånekassan.

7 §.

Vardera kassans behållna årsvinst skall avsättas till en reservfond. Denna skall användas till att täcka förluster i kassans rörelse.

**Upplåning**

8 §.

För sin verksamhet anskaffar kassa medel genom lån mot obligationer eller andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar eller genom annan upplåning.

Sammanlagda beloppet av skeppshypotekskassans låneskuld och garantiförpliktelser må icke uppgå till mera än tio gånger sammanlagda beloppet av kassans garanti- och reservfonder. Sammanlagda beloppet av sekundärlånekassans låneskuld och garantiförpliktelser må icke uppgå till mera än sex gånger sammanlagda beloppet av kassans garanti- och reservfonder.

**Lånerörelsen**

9 §.

För lån från kassa skall vara ställd betryggande säkerhet i form av inteckning i svenskt fartyg eller borgen av staten eller bank.

Inteckning skall ligga, i fråga om lån från skeppshypotekskassan, inom femtio procent och, i fråga om lån från sekundärlånekassan, inom sjuttio procent av det värde till vilket styrelsen uppskattar fartyget. Som säkerhet må ej godtagas inteckning i fartyg som är äldre än femton år, när det gäller lån från skeppshypotekskassan, och tio år, när det gäller lån från sekundärlånekassan.

10 §.

Lån skall lämnas på bestämd tid.

Lånetiden må ej överstiga femton år för lån från skeppshypotekskassan och tio år för lån från sekundärlånekassan.

Överstiger lånetiden ett år, skall kassan i regel utlämna lånet att återbetalas genom avbetalningar enligt fastställd plan.

#### 11 §.

Förfallotiden för lån som kassa beviljar skall bestämmas så, att den är förenlig med villkoren för kassans förbindelser.

Kassa skall vidare ägna särskild uppmärksamhet åt att samma eller med varandra i väsentlig ekonomisk intressegemenskap förbundna låntagare icke erhålla lån i sådan omfattning, att fara för kassans säkerhet kan uppkomma. Med lån jämställes borgen, annan garantiförpliktelse till kassan och garantiförpliktelse som kassan ingått för låntagaren.

#### 12 §.

Om säkerhet för lån försämras väsentligt eller låntagare icke fullgör villkoren för sitt lån, äger kassan uppsäga detta till betalning omedelbart eller inom viss tid.

Kostnad för besiktning, värdering, inteckningsåtgärd och annat dylikt betalas av låntagaren.

### Skadeståndsskyldighet för styrelseledamöter och revisorer

#### 13 §.

Styrelseledamöter, som genom att överträda föreskrift i denna förordning eller med stöd av förordningen meddelad bestämmelse eller eljest uppsåtligen eller av oaktsamhet tillskynda kassa skada, svara solidariskt för skadan.

Ha revisorer i sin berättelse mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift eller uppsåtligen underlåtit att göra anmärkning mot sådan uppgift i handling som granskats av dem eller vid fullgörande av sitt uppdrag visat oaktsamhet, äro de solidariskt ansvariga mot kassan för all skada som uppkommer därav.

### Likvidation

#### 14 §.

Om likvidation och om förfarandet därvid förordnar Konungen. Innan sådant förordnande meddelas, skall styrelsen höras.

För vad som vid likvidation återstår av förbindelser sedan kassans egna medel använts för att fullgöra förbindelserna äro låntagarna ansvariga i förhållande till de vid likvidationsbeslutet oguldna kapitalbeloppen av sina lån från kassan. Kan låntagare icke fullgöra denna sin betalningsskyldighet, äro övriga låntagare hos kassan med samma fördelning ansvariga för bristen. Låntagarens ansvarighet må dock icke göras gällande till högre belopp än som motsvarar, beträffande låntagare hos skeppshypotekskassan fem och beträffande låntagare hos sekundärlånekassan tio procent av det vid likvidationsbeslutet oguldna kapitalbeloppet av hans lån från kassan.

Garantifond må tagas i anspråk endast i den mån det behöves för att fullgöra kassans förbindelser, sedan kassans egna medel blivit använda och låntagarnas ansvarighet enligt andra stycket utnyttjats.

Vad som återstår av tillgångar sedan skulderna betalats tillfaller staten.

## Reglemente

## 15 §.

Närmare bestämmelser om kassornas verksamhet meddelas i reglemente som Konungen utfärdar.

---

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1965, då förordningen den 6 juni 1929 (nr 129) angående Svenska skeppshypotekskassan skall upphöra att gälla.

Vid tillämpningen av 8 § andra stycket i den nya förordningen inräknas sådan skuld eller garantiförpliktelse som tillkommit före den nya förordningens ikraftträdande icke i skeppshypotekskassans låneskuld.

Till säkerhet för obligationslån, som skeppshypotekskassan upptagit före den nya förordningens ikraftträdande, skall även därefter tjäna den grundfond som avses i 2 § i den upphävda förordningen. För sådant obligationslån skola, så länge det icke återbetalats, vid varje tidpunkt finnas pantförskrivna antingen, enligt 6 § sistnämnda förordning, reverser som enligt hitillsvarande bestämmelser kunnat belånas hos kassan jämte sådan säkerhet som kunnat godtagas enligt samma förordning eller tillgodohavande hos svensk bank av motsvarande belopp. Här avsedd säkerhet för obligationslån må icke användas för förbindelse som kassan iklätt sig efter den nya förordningens ikraftträdande. Tagas därefter i anspråk obligationer som ställts till förfogande av staten, skall 4 § andra stycket i den upphävda förordningen alltjämt tillämpas. Sedan obligationslån som här avses till fullo återbetalats, skola de obligationer som utgöra grundfond återlämnas till staten.

Även efter den nya förordningens ikraftträdande skall såsom reservfond som omnämnes i 7 § i den upphävda förordningen redovisas ett belopp, som i förhållande till beloppet av kassans utelöpande, från dess verksamhet före den nya förordningens ikraftträdande härrörande låneskuld motsvarar förhållandet vid ikraftträdandet mellan reservfonden och låneskulden. Nämnade reservfond må användas till gäldande av endast sådana utgifter och förluster till vilkas täckande skeppshypotekskassans inkomster icke förslå och vilka hänföra sig till kassans verksamhet före den nya förordningens ikraftträdande. Här avsedd reservfond skall redovisas i reverser av det slag som avses i föregående stycke, i sådana värdehandlingar i vilka omyndigs medel må anbringas eller i tillgodohavande i svensk bank.

I fråga om lån som skeppshypotekskassan beviljat före den nya förordningens ikraftträdande gälla alltjämt bestämmelserna i 8—21 §§ i den upphävda förordningen. I fråga om tiden den 1 januari—den 30 juni 1965 gälla bestämmelserna i 22 § andra stycket sista punkten och 25 § i den upphävda förordningen. Styrelsens förvaltningsberättelse och revisorernas utlåtande för samma tid skola genom den nya styrelsens försorg offentliggöras i tryck samt före utgången av september månad 1965 dels överlämnas till chefen för finansdepartementet och fullmäktige i riksgäldskontoret, dels tillställas dem som voro låntagare hos kassan den 30 juni 1965. På kallelse av den nya styrelsen skola dessa låntagare före utgången av oktober månad 1965 sammanträda för granskning av styrelsens förvaltning och kassans räkenskaper för tiden den 1 januari—den 30 juni 1965. Det yttrande låntagarna därvid besluta skall senast åtta dagar efter sammanträdet tillställas chefen för finansdepartementet och fullmäktige i riksgäldskontoret. Konungen prä-

var styrelsens förvaltning under tiden den 1 januari—den 30 juni 1965 sedan tiden för låntagarnas yttrande gått till ända. I fråga om styrelsens förvaltning före den nya förordningens ikraftträdande skall 24 § i den upphävda förordningen tillämpas.

Fordras eljest särskilda bestämmelser i fråga om denna förordnings ikraftträdande äger Konungen meddela sådana bestämmelser.

## Förslag

till

## Lag

### om ändrad lydelse av 53 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (ur 370)

Härigenom förordnas, att 53 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928<sup>1</sup> skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

#### 53 §.

1 m o m. Skyldighet att — — — av rörelse;

d) akademier, Nobelstiftelsen samt stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond, så ock allmänna undervisningsverk, sådana sammanslutningar av studerande vid rikets universitet och högskolor i vilka de studerande enligt gällande stadgar äro skyldiga att vara medlemmar, sjömanshus, svenska skeppshypotekskassan, norrlandsfonden, malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete, järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare, aktiebolaget tipstjänst, svenska penninglotteriet aktiebolag, allmänna pensionsfonden, allmänna sjukförsäkringsfonden, pensionsstiftelser, allmänna försäkringskassor, understödsföreningar, som icke bedriva till livförsäkring hänförlig verksamhet, jämlikt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser bildade stiftelser för arbetslös-

d) akademier, Nobelstiftelsen samt stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond, så ock allmänna undervisningsverk, sådana sammanslutningar av studerande vid rikets universitet och högskolor i vilka de studerande enligt gällande stadgar äro skyldiga att vara medlemmar, sjömanshus, svenska skeppshypotekskassan, *skeppsfartens sekundärlånekassa*, norrlandsfonden, malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete, järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare, aktiebolaget tipstjänst, svenska penninglotteriet aktiebolag, allmänna pensionsfonden, allmänna sjukförsäkringsfonden, pensionsstiftelser, allmänna försäkringskassor, understödsföreningar, som icke bedriva till livförsäkring hänförlig verksamhet, jämlikt lagen om aktiebolags pensions- och andra

<sup>1</sup> Senaste lydelse av 53 § se 1963:303.

*(Nuvarande lydelse)*

hetsunderstöd, sjukhjälp eller hjälp vid olycksfall, sådana ömsesidiga försäkringsbolag för försäkring av egendom, å vilka lagen om försäkringsrörelse icke äger tillämpning eller vilkas verksamhetsområden falla utanför Stockholm och omfatta allenast visst län eller del av län, ävensom sådana ömsesidiga försäkringsbolag, som avses i lagen om yrkeskadeförsäkring:

för inkomst av fastighet;

e) kyrkor, andra — — — — — eller rörelse.

Riksskattenämnden må, — — — icke föras.

*(Föreslagen lydelse)*

personalstiftelser bildade stiftelser för arbetslöshetsunderstöd, sjukhjälp eller hjälp vid olycksfall, sådana ömsesidiga försäkringsbolag för försäkring av egendom, å vilka lagen om försäkringsrörelse icke äger tillämpning eller vilkas verksamhetsområden falla utanför Stockholm och omfatta allenast visst län eller del av län, ävensom sådana ömsesidiga försäkringsbolag, som avses i lagen om yrkesskadeförsäkring:

för inkomst av fastighet;

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1965.

**Förslag**

till

**Förordning**

**angående ändrad lydelse av 7 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 576)**

**om statlig inkomstskatt**

Härigenom förordnas, att 7 § förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt<sup>1</sup> skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

## 7 §.

Från skattskyldighet — — — ävensom hushållningssällskap:  
för all inkomst;

e) akademier, Nobelstiftelsen samt stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond, så ock allmänna undervisningsverk, sådana sammanslutningar av studerande vid rikets universitet och högskolor i vilka de studerande enligt gällande stadgar äro skyldiga att vara medlemmar, sjömanshus, svenska skeppshypotekskassan, norrlandsfonden, malmfon-

för all inkomst;

e) akademier, Nobelstiftelsen samt stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond, så ock allmänna undervisningsverk, sådana sammanslutningar av studerande vid rikets universitet och högskolor i vilka de studerande enligt gällande stadgar äro skyldiga att vara medlemmar, sjömanshus, svenska skeppshypotekskassan, *skeppsfartens sekundärlåne-*

<sup>1</sup> Senaste lydelse av 7 § se 1963: 27.

*(Nuvarande lydelse)*

den för forsknings- och utvecklingsarbete, järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare, aktiebolaget tipstjänst, svenska penninglotteriet aktiebolag, allmänna pensionsfonden, allmänna sjukförsäkringsfonden, pensionsstiftelser, allmänna försäkringskassor, understödsföreningar, med undantag för dem, vilka enligt sina stadgar äga meddela annan kapitalförsäkring än sådan som omfattar kapitalunderstöd å högst 500 kronor för medlem, jämlikt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser bildade stiftelser för arbetslöshetsunderstöd, sjukhjälp eller hjälp vid olycksfall, sådana ömsesidiga försäkringsbolag för försäkring av egendom, å vilka lagen om försäkringsrörelse icke äger tillämpning eller vilkas verksamhetsområden falla utanför Stockholm och omfatta allenast visst län eller del av län, ävensom sådana ömsesidiga försäkringsbolag, som avses i lagen om yrkeskadeförsäkring:

för all inkomst;

f) kyrkor, andra — — — hänförlig verksamhet.

Riksskattenämnden må, — — — icke föras.

Aktiebolag och — — — bolagens verksamhet.

Om aktierna — — — — — lös egendom.

Riksskattenämnden må, — — — icke föras.

Att personer, — — — — — samma paragraf.

*(Föreslagen lydelse)*

kassa, norrlandsfonden, malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete, järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare, aktiebolaget tipstjänst, svenska penninglotteriet aktiebolag, allmänna pensionsfonden, allmänna sjukförsäkringsfonden, pensionsstiftelser, allmänna försäkringskassor, understödsföreningar, med undantag för dem, vilka enligt sina stadgar äga meddela annan kapitalförsäkring än sådan som omfattar kapitalunderstöd å högst 500 kronor för medlem, jämlikt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser bildade stiftelser för arbetslöshetsunderstöd, sjukhjälp eller hjälp vid olycksfall, sådana ömsesidiga försäkringsbolag för försäkring av egendom, å vilka lagen om försäkringsrörelse icke äger tillämpning eller vilkas verksamhetsområden falla utanför Stockholm och omfatta allenast visst län eller del av län, ävensom sådana ömsesidiga försäkringsbolag, som avses i lagen om yrkeskadeförsäkring:

för all inkomst;

---

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1965.



## Förslag

till

## Förordning

### om ändrad lydelse av 12 § reglementet den 28 maj 1959 (nr 293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning

Härigenom förordnas, att 12 § reglementet den 28 maj 1959<sup>1</sup> angående allmänna pensionsfondens förvaltning skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

#### 12 §.

Fondstyrelse må placera de under styrelsens förvaltning stående medlen

1. i obligationer utfärdade av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Svenska bostadskreditkassan, Svenska skeppshypotekskassan eller av kreditaktiebolag, som enligt vad därom finnes stadgat står under tillsyn av bankinspektionen;

1. i obligationer utfärdade av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Svenska bostadskreditkassan, Svenska skeppshypotekskassan eller Skeppsfartens sekundärlånekassa eller av kreditaktiebolag, som enligt vad därom finnes stadgat står under tillsyn av bankinspektionen;

2. i obligationer — — — — om återlån.  
I den — — — — eller postgirokontoret.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1965.

<sup>1</sup> Senaste lydelse av 12 § se 1963:78.

## Förslag

till

## Förordning

om ändrad lydelse av 9 § reglementet den 26 maj 1961 (nr 265)

angående förvaltningen av riks försäkringsverkets fonder

Härigenom förordnas, att 9 § reglementet den 26 maj 1961 angående förvaltningen av riks försäkringsverkets fonder<sup>1</sup> skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

## 9 §.

Fondfullmäktige må placera fondmedel

1. i obligationer utfärdade av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Svenska bostadskreditkassan, Svenska skeppshypotekskassan eller av kreditaktiebolag, som enligt vad därom finnes stadgat står under tillsyn av bankinspektionen;

2. i obligationer — — — — under 7. omförmäles.

Placeras medel — — — — kunnat betingas.

Fondfullmäktige må placera fondmedel

1. i obligationer utfärdade av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Svenska bostadskreditkassan, Svenska skeppshypotekskassan eller *Skeppsfartens sekundärlånekassa* eller av kreditaktiebolag, som enligt vad därom finnes stadgat står under tillsyn av bankinspektionen;

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1965.

<sup>1</sup> Senaste lydelse av 9 § se 1963: 79.

**Förslag**

till

**Förordning**

**om ändrad lydelse av 22 § stämpelskatteförordningen den 21 maj 1964**

**(nr 308)**

Härigenom förordnas att 22 § stämpelskatteförordningen den 21 maj 1964<sup>1</sup> skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)*

*(Föreslagen lydelse)*

22 §.

Skatteplikt föreligger icke för obligationer, som staten garanterar, ej heller för obligationer, som utfärdas av svensk kommun eller landstingskommun eller av Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Svenska bostadskreditkassan, Svenska skeppshypotekskassan, Kommunkredit Aktiebolag eller Kommunlåneinstitutet Aktiebolag eller av svenskt aktiebolag med ändamål att idka belåning av fast egendom eller tomträtt.

Skatteplikt föreligger icke för obligationer, som staten garanterar, ej heller för obligationer, som utfärdas av svensk kommun eller landstingskommun eller av Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Svenska bostadskreditkassan, Svenska skeppshypotekskassan, *Skeppsfartens sekundärlånekassa*, Kommunkredit Aktiebolag eller Kommunlåneinstitutet Aktiebolag eller av svenskt aktiebolag med ändamål att idka belåning av fast egendom eller tomträtt.

---

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1965.

<sup>1</sup> Senaste lydelse av 22 § se 1964:803.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t  
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 19  
mars 1965.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga angående *omorganisation av Svenska skeppshypotekskassan, m. m.* och anför.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 oktober 1964 tillkallade jag samma dag fem personer<sup>1</sup> med uppdrag att ingå såsom ledamöter i en förhandlingsdelegation för att med företrädare för rederinäringen föra förhandlingar rörande inrättande av kreditinstitut för företag inom rederinäringen. Förhandlingar har därefter förts mellan den statliga delegationen och en förhandlingsdelegation från Sveriges redareförening. Delegationerna har under sitt arbete haft kontakt med företrädare för Svenska skeppshypotekskassan och Svensk fartygskredit aktiebolag.

Sedan förhandlingarna slutförts har delegationerna med skrivelse den 12 december 1964 överlämnat förslag till omorganisation av Svenska skeppshypotekskassan och om inrättande av Skeppsfartens sekundärlånekassa. Delegationerna har därvid också upprättat förslag bl. a. till förordning om Svenska skeppshypotekskassan och om Skeppsfartens sekundärlånekassa. Förslaget torde få bifogas detta protokoll som *bilaga 1*.

Över delegationernas förslag har efter remiss *yttranden* avgetts av bankinspektionen, försäkringsinspektionen, kommerskollegium, sjöfartsstyrelsen, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, statens lånenämnd för den mindre skeppsfarten, Svenska skeppshypotekskassan, Svenska bankföreningen, Svensk fartygskredit aktiebolag, Sveriges redareförening och Sveriges varvsindustriförening.

Kommerskollegium har överlämnat *yttranden* från tio handelskamrar.

<sup>1</sup> Statssekreteraren i finansdepartementet Krister Wickman, ordförande, bankdirektören i riksbanken Arne Callans, byråchefen i finansdepartementet Åke Gustafsson, kanslirådet i kommunikationsdepartementet Åke Hartvig och hovrättsassessorn Göran Wahlgren.

## Nuvarande former för långfristig kreditgivning till rederiföretag

Delegationerna har lämnat en redogörelse för nuvarande former för långfristig kreditgivning till rederiföretag. Av denna redogörelse framgår följande.

För rederiföretag ställs långfristig kredit till förfogande genom Svenska skeppshypotekskassan, statens sekundärlånefond för rederinäringen, statens lånefond för den mindre skeppsfarten och Svensk fartygskredit aktiebolag.

*Svenska skeppshypotekskassan* lämnar lån mot säkerhet av inteckning i svenska, maskindrivna fartyg. Kassans utlåning har av statsmakterna begränsats till att avse fartyg med en bruttodräktighet av högst 7 000 ton, dock med möjlighet för Kungl. Maj:t att medge belåning av större fartyg. Lånen får uppgå till högst 50 % av fartygets uppskattade värde. Säkerheten skall utgöras av inteckning inom 50 % av fartygsvärdet. Amorteringstiden för lånen får utgöra högst tio år. Om sekundärlån beviljats i fartyg, som belånats hos kassan, kan amorteringstiden dock utsträckas till tolv år. Anstånd med amortering kan även medges under högst ett år i sänder. Kassan finansierar sin långivning genom obligationsupplåning. Som säkerhet för de utställda obligationerna står dels de hos kassan belånade reverserna med tillhörande hypotek och dels en grundfond, som staten tillskjutit i form av statsobligationer på 15 milj. kr. Obligationsupplåningen är begränsad till högst tio gånger grundfondens belopp. — Bestämmelserna om kassan finns i förordningen den 6 juni 1929 (nr 129) angående Svenska skeppshypotekskassan (ändrad 1936: 314, 1944: 209, 1952: 295 och 1958: 178) samt i reglemente den 22 november 1929 (nr 364), ändrat genom SFS 1930: 18 och 1944: 210.

*Statens sekundärlånefond för rederinäringen* har till ändamål att lämna lån mot säkerhet av inteckning i fartyg som är belånat i Svenska skeppshypotekskassan. Lån medges endast för nybyggnad eller modernisering av fartyg. Fonden förvaltas av riksgäldskontoret. Ledningen av densamma utövas av en särskild nämnd, vilken utgörs av skeppshypotekskassans styrelse. De utlämnade lånen får uppgå till högst 20 % av fartygets värde. Säkerheten skall utgöras av inteckning inom 70 % av fartygsvärdet. Om skäl föreligger kan inteckningen förstärkas med annan pant eller borgen. Lånen löper med statens normalränta (f. n. 5,25 %). Amorteringstiden får vara högst åtta år. — Utlämnandet av lån från sekundärlånefonden regleras i kungörelsen den 19 maj 1939 (nr 185) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån ur fonden.

*Statens lånefond för den mindre skeppsfarten* lämnar lån för nybyggnad, köp eller modernisering av fartyg om högst 300 eller undantagsvis högst 500 registerton. Lånen får uppgå till högst 80 % av fartygets värde. Säker-

heten skall som regel utgöras av inteckning med bästa förmånsrätt. Lånen löper med normalränta (f. n. 5,25 %) och amorteras på högst femton år. För lån till köp av fartyg får lånetiden inte utsträckas längre än till dess fartyget uppnår en ålder av femton år. Lån för köp av fartyg kan vara amorteringsfritt ett år och annat lån högst tre år. — Låneverksamheten regleras numera i kungörelsen den 6 juni 1957 (nr 340) om statens lånefond för den mindre skeppsfarten.

*Svensk fartygskredit aktiebolag* lämnar lån mot säkerhet av inteckning i svenskägda maskindrivna fartyg. Bolaget erhåller medel för sådan långivning genom att uppta lån på marknaden.

Lånen från bolaget får i de enskilda fallen uppgå till högst 50 % av det av bolagets styrelse uppskattade värdet av fartyget, dock högst 50 % av taxationsvärdet. Säkerheten skall utgöras av inteckning med bästa förmånsrätt inom detta belopp. I stället för inteckning kan i särskilda fall godtas depositionsbevis eller garanti av svensk bank.

Bolagets aktiekapital skall enligt bolagsordningen utgöra minst 7 och högst 21 milj. kr. F. n. uppgår aktiekapitalet till 20 milj. kr. Bolagets egen upplåning får inte överstiga tio gånger aktiekapitalet.

### Förhandlingsdelegationernas förslag

Delegationerna framhåller att företrädare för rederinäringen påtalat vissa brister i kreditorganisationen i fråga om den långfristiga kreditgivningen till denna näringsgren. Dessa brister har, sägs det, främst ansetts hänförliga till lånens belopp, amorteringstiden och gällande tonnagegränser vid utlåningen. Erinringar har även gjorts mot tillämpade räntemarginaler samt vissa andra lånevillkor.

Vad beträffar lånens storlek har kritiken framhållit bl. a., att de nuvarande statliga låneformerna för rederinäringen erbjuder en förhållandevis läg bottenbelåning och mycket begränsade möjligheter till sekundärbelåning. Mot bakgrunden av att nybyggnadsvärdet för ett linjefartyg numera rör sig omkring 20 milj. kr. och att värdet för större bulk- och tankfartyg belöper sig till inemot 50 milj. kr. anses de nuvarande lånemöjligheterna ur rederinäringens synvinkel framstå såsom otillräckliga.

Amorteringstiden för fartygsbelåning är f. n. som regel högst tio år. Ofta föreligger enligt rederiernas mening behov av längre amorteringstid. Detta gäller t. ex. i sådana fall då möjlighet föreligger till tidscerteparti.

Vad slutligen gäller tonnagegränserna har från rederihåll framhållits att skeppshypotekskassan inte lämnar lån till fartyg över 7 000 ton. Rederierna inriktar sig emellertid på allt större fartygsenheter. Detta innebär att kassan inte kan ägna sig åt långivning till vissa grenar av sjöfartsnäringen, där enligt rederiföretagens uppfattning ett speciellt omfattande lånebehov nu gör sig gällande.

Utgångspunkten för delegationernas förslag har varit att förbättra de institutionella betingelserna för den långfristiga kreditgivningen till rederiföretag. Delegationerna har övervägt huruvida detta lämpligen borde ske genom inrättande av ett nytt kreditinstitut efter mönster av de kreditbolag som inrättats med statlig medverkan, såsom Aktiebolaget Industrikredit och Aktiebolaget Företagskredit, Lantbruksnäringsarnas primärkredit aktiebolag och Lantbruksnäringsarnas sekundärkredit aktiebolag samt Aktiebolaget Svensk exportkredit. Delegationerna har emellertid funnit, att rederinäringens kreditfråga skulle kunna lösas på ett mera ändamålsenligt sätt genom en omorganisation av den nuvarande skeppshypotekskassan och genom att denna kompletteras med en kassa för sekundärkrediter, benämnd Skeppsfartens sekundärlånekassa, med väsentligt större utlåningskapacitet än vad som f. n. föreligger på detta område.

Kassornas *ändamål* föreslås vara att medverka vid finansiering av rederiföretag här i riket genom att utlämna lån, huvudsakligen av långfristig karaktär, eller ikläda sig garanti för sådana lån. I den nu gällande förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan har en anknytning skett till lån mot inteckning i svenskt fartyg. Delegationerna har valt att i stället, i likhet med vad som skett i senare bolagsordningar för kreditbolag, anknyta lånebestämmelserna till vederbörande företag.

Som framgår av den tidigare lämnade redogörelsen gäller f. n. att skeppshypotekskassan inte kan lämna lån avseende fartyg med en bruttodräktighet över 7 000 ton, utan att Kungl. Maj:t i varje särskilt fall lämnat medgivande härtill. Denna gräns fastställdes år 1963 efter att tidigare ha varit 3 000 ton. Begränsningen var ursprungligen betingad av kreditmarknadspolitiska överväganden. Syftet var att de lånemedel som stod till kassans förfogande skulle förbehållas det mindre och medelstora tonnaget. Primärkreditgivningen för det större tonnaget har skett genom Svensk fartygskredit aktiebolag.

Den nuvarande tonnagegränsen har enligt delegationerna lett till en icke tillfredsställande begränsning av rederiföretagens möjlighet att erhålla lån från skeppshypotekskassan. Detta har speciellt blivit markant genom den fortgående utvecklingen med övergång till större fartygsenheter. Delegationerna föreslår därför, att den nuvarande tonnagegränsen slopas.

Såväl skeppshypotekskassan som sekundärlånekassan föreslås skola ha en *garantifond*, som ställs till förfogande av staten. I den nuvarande skeppshypotekskassan har en motsvarande garanti ställts av staten i form av statsobligationer till ett nominellt belopp av 15 milj. kr. Delegationerna har ansett det lämpligt, att garantin i stället lämnas genom en av fullmäktige i riksgäldskontoret utfärdad garantiförbindelse. Detta överensstämmer med vad som gäller för motsvarande garanti i de tidigare nämnda kreditaktiebolagen, i vilka staten ingår som delägare.

Garantifondens syfte är att utgöra särskild säkerhet för de förbindelser som kassan ingår. Storleken av garantifonden är därför beroende av den upplånings- och därmed utlåningsvolym som kassorna anses böra ha. Delegationerna har funnit det lämpligt att garantifonden bestäms till 40 milj. kr. för skeppshypotekskassan och till 15 milj. kr. för sekundärlånekassan.

I likhet med nu gällande föreskrifter för skeppshypotekskassan skall även för den omorganiserade kassan och för sekundärlånekassan den behållna årsvinsten avsättas till *reservfond*. Denna bör enligt förslaget uppgå till ett belopp som för skeppshypotekskassan motsvarar 2 % av skulderna och för sekundärlånekassan 3 % av skulderna. Med skeppshypotekskassans skulder avses i detta sammanhang de skulder som uppstår efter omorganisationen.

Kassornas *utlåningsvolym* bestäms av deras upplåning och deras egna tillgångar. Upplåningsrätten skall enligt förslaget regleras på samma sätt som gäller för de tidigare nämnda kreditbolagen för primärkrediter och sekundärkrediter. Skeppshypotekskassan skall sålunda kunna upplåna medel motsvarande högst tio gånger summan av kassans garanti- och reservfonder. För sekundärlånekassan är motsvarande bestämmelse sex gånger garanti- och reservfonden. Med upplåning skall enligt delegationerna härvid jämföras ingångna garantiförpliktelser.

Detta innebär — om hänsyn inte tas till den blivande reservfonden — en sammanlagd utlåningskapacitet för skeppshypotekskassan av  $(10 \times 40)$  400 milj. kr. och för sekundärlånekassan av  $(6 \times 15)$  90 milj. kr. Sammanlagt skulle båda kassorna sålunda kunna lämna lån till ett belopp av inemot 500 milj. kr.

Den snävare upplåningsrätten för sekundärlånekassan är — liksom i fråga om de nämnda kreditbolagen — betingad av önskemålet att kompensera de sämre säkerheter som sekundärlånekassan kan få för sina lån i jämförelse med skeppshypotekskassan. Genom denna begränsning bör sekundärlånekassan få samma kreditvärdighet gentemot sina egna långivare.

Obligationsemitterande kreditinstitut har hittills haft regler som stipulerar ett *särskilt skydd för obligationshavarna* genom krav på pantsättning av lånehandlingar med tillhörande säkerheter. En sådan regel gäller f. n. också för skeppshypotekskassan. Bestämmelserna härom är intagna i 6 § förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan. Delegationerna har dryftat frågan huruvida ett sådant särskilt skydd skall behöva bibehållas. Vid en avvägning av å ena sidan det värde för obligationsköparen som pantskyddet möjligen kan anses innebära och å andra sidan de kostnader och olägenheter i övrigt för kassan som detta för med sig har delegationerna efter samråd med bankinspektionen kommit till den uppfattningen att regler härom i fortsättningen inte torde vara nödvändiga. Obligationssköparnas intresse måste nämligen anses vara tillfredsställande tillgodosett genom



den statliga garantin och de relativt stränga krav som ställs på låntagarna genom de föreslagna författningsbestämmelserna.

Beträffande *lånens löptid* gäller enligt förslaget att lån från skeppshypotekskassan skall kunna lämnas på högst femton år. Detta innebär en förlängning i förhållande till vad som nu tillämpas, nämligen som regel högst tio år. För sekundärlånekassan har en något kortare lånetid ansetts erforderlig. Denna har föreslagits skola vara högst tio år.

Som *säkerhet* för lån från skeppshypotekskassan skall ställas inteckningar i svenskt fartyg liggande inom 50 % av fartygsvärdet. För sekundärlånekassan gäller att motsvarande värde skall vara 70 %. I stället för fartygsinteckning skall som säkerhet även kunna gälla borgen av staten eller hank.

Delegationerna finner anledning påpeka, att säkerheten i och för sig inte behöver ställas i det fartyg som närmast föranlett lånet. I den mån ett rederiföretag sålunda har tillräckliga säkerheter i äldre fartyg, kan dessa säkerheter utnyttjas för att finansiera t. ex. nybyggnad av ett fartyg.

Då även äldre fartyg skall kunna belånas, har delegationerna ansett en begränsningsregel böra uppställas såvitt gäller maximiåldern på fartyg som skall tjäna som säkerhet. Som pant skall sålunda kunna godtas endast fartyg, vars ålder inte överstiger femton år när det gäller lån från skeppshypotekskassan och tio år såvitt avser lån från sekundärlånekassan.

Den utvidgning av lånemöjligheterna för rederinäringen som föreslagits i jämförelse med den nuvarande skeppshypotekskassan har aktualiserat frågan om ett visst *kollektivt ansvar för låntagarna*. I den nuvarande skeppshypotekskassan är rederinäringen i egenskap av huvudintressent på låntagarsidan engagerad i mycket ringa utsträckning i jämförelse med motsvarande intressekollektiv i likartade kreditinrättningar såsom inom landshypoteks-, stadshypoteks- och bostadskreditväsendet. Skeppshypotekskassans låntagarkollektiv är sålunda f. n. enligt 15 § förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan ansvarigt endast för förlust som kan åsamkas kassan av att belånat fartyg utan kassans medgivande upphör att vara svenskt. Envar låntagare är därvid ansvarig för förlustens täckande i förhållande till högsta under räkenskapsåret oguldna belopp av hans lån. Inom hypoteks- och bostadskreditväsendet föreligger ansvar för låntagarna-föreningsmedlemmarna för förenings förbindelser i förhållande till de högsta under senast förflutna räkenskapsåret oguldna kapitalbeloppen av deras lån från förening.

Frågan om ansvarighet för låntagarkollektivet diskuterades redan vid tillkomsten av den nuvarande skeppshypotekskassan. I prop. 1929: 160 framhöll föredragande departementschefen bl. a.

Allmänna hypoteksbanken och stadshypotekskassan äro grundade på principen om låntagarnas personliga ansvarighet för vederbörande hypoteksförening och i sista hand hankens eller kassans samtliga förbindelser.

Även inom sjöfartsnäringen är nämnda princip icke helt okänd. Sålunda vilar ångfartygssassuransföreningarna, hos vilka en mycket stor del av den svenska ångfartygsflottan är försäkrad, på den solidariska ansvarighetens grund.

Vidkommande skeppshypotekskassan med dess förhållandevis stora låneenheter och fåtaliga klientel synas mig emellertid omständigheterna vara sådana, att en generell tillämpning av nu nämnda princip skulle vara föga skälig.

Mot bakgrunden av förhållandena inom nyss berörda kreditinrättningar och den föreslagna utvidgningen har delegationerna enats om att i princip införa ett vidgat kollektivt låntagarsvar. På grund av de speciella omständigheter som bl. a. berörts i ovan återgivna departementschefsuttalande har dock ansetts att ansvaret bör modifieras i två viktiga hänseenden i förhållande till vad som gäller inom hypoteks- och bostadskreditväsendet. För det första bör, på grund av den säkerhetsmarginal som kreditinstitut för fartygsbelåning bör arbeta med, verksamheten inte normalt fortsätta med hjälp av tillskott från låntagarna, om institutets egna tillgångar inte räcker till att fullgöra dess förbindelser. Institutet bör i sådant fall träda i likvidation. Därför har föreslagits att låntagarnas ansvarighet skall kunna påkallas först under likvidationsförfarande. För det andra har låntagarnas ansvarighet begränsats till viss procent, i skeppshypotekskassan 5 % och i sekundärlånekassan 10 %, av det kapitalbelopp för vilket låntagaren häftar i skuld vid likvidationsbeslutet.

De föreslagna reglerna innebär, att vid kassas likvidation dess egna medel i första hand kommer att tas i anspråk. Bl. a. kommer hela reservfonden att utnyttjas. Skulle inte detta vara tillräckligt för att klara kassans förbindelser, får låntagargarantin tas i anspråk intill det begränsade belopp som angetts. Därefter får garantifonden utnyttjas.

Genom att den enskilde låntagarens ansvarighet begränsats till viss procent av hans kvarstående lånebelopp hos kassan, kommer han att hela tiden kunna överblicka omfattningen av sin ansvarighet. För ett tioårigt lån hos skeppshypotekskassan kommer ansvaret sålunda — beräknat på hela lånetiden — att motsvara högst 0,5 % av lånebeloppet.

I fråga om den *organisatoriska uppbyggnaden* av kassorna innebär förslaget att vardera kassan utgör en självständig förvaltningsenhet. Styrelsen skall dock vara gemensam för båda kassorna. I motsats till vad som f. n. gäller i skeppshypotekskassan avses samtliga styrelseledamöter skola utses av Kungl. Maj:t. Delegationerna har förutsatt att Kungl. Maj:t vid valet av styrelseledamöter beaktar att i styrelsen bör ingå även företrädare för rederinäringen.

Med hänsyn till det kollektiva ansvar, som föreskrivs för låntagarna, bör dessa beredas tillfälle till insyn i kassornas förvaltning. Den möjlighet att årligen sammanträda och ta ställning till förvaltningen, som nu finns för låntagare i skeppshypotekskassan, föreslås därför skola i princip bibehållas

och även gälla för sekundärlånekassan. Låntagarna skall därför delges kassornas förvaltningsberättelser och beredas tillfälle att sammanträda årligen för granskning av styrelsens förvaltning och kassans räkenskaper. Detta innebär en rättighet men ingen skyldighet för låntagarna att sammanträda. Låntagarnas beslutade yttrande om förvaltningen skall tillställas chefen för finansdepartementet.

Genom tillkomsten av den nya sekundärlånekassan, föreligger enligt delegationernas mening inte längre behov av *statens sekundärlånefond för rederinäringen*. Delegationerna föreslår därför, att denna fond avvecklas. Däremot synes *statens lånefond för den mindre skeppsfarten* alltjämt böra bibehållas för sitt nuvarande ändamål.

Delegationerna har slutligen utgått från att de särskilda bestämmelser i *skattehänseende m. m.* som gäller för skeppshypotekskassan skall vara tillämpliga i fortsättningen samt komma att gälla även för den nya sekundärlånekassan.

### Remissyttrandena

Delegationernas förslag har vid remissbehandlingen i övervägande grad fått ett positivt mottagande. Ingen remissinstans har avstyrkt förslaget. Några organ har påpekat att rederinäringens tillgång till kreditmarknaden på de föreslagna villkoren innebär att Svensk fartygskredit aktiebolag nödgas upphöra med sin verksamhet. Även vissa andra synpunkter har framlagts.

Behovet av utvidgade lånemöjligheter för skeppsfarten vitsordas av flera remissinstanser. *Bankinspektionen* framhåller att lönsamheten för rederinäringen i vårt land sedan några år tillbaka är svag på grund av den hårda konkurrensen från länder där näringen arbetar med statligt stöd och anser att möjligheterna särskilt till sekundärlånegivning bör utvidgas. *Svenska bankföreningen* framhåller att skeppsfartens ökade behov av långfristiga krediter sammanhänger i första hand med övergången till större och mera kapitalkrävande fartygstyper. Härtill kommer enligt bankföreningen att rederiernas möjligheter till självfinansiering minskat genom att vinstmarginalerna krympt till följd av den hårda internationella konkurrensen. Även enligt bankföreningens mening är det främst i fråga om den långfristiga sekundärlånegivningen som en förstärkning av de institutionella betingelserna ter sig påkallad. Tankegångar av liknande slag återkommer i flera yttranden, bl. a. från *handelskamrarna i Norrköping, Visby, Göteborg, Karlstad, Gävle och Sundsvall*. *Sjöfartsstyrelsen* anmärker i sitt remissyttrande att styrelsen bl. a. i yttrande den 9 augusti 1962 rörande utvidgningen av Svenska skeppshypotekskassans långivning föreslagit utredning omfattande sjöfartens behov av såväl primär- som sekundärkrediter. Styrelsen säger sig alltjämt vara av den uppfattningen att — framför allt

med hänsyn till den långsiktiga utvecklingen — en allsidig undersökning av kapitalbehovet inom rederinäringen skulle vara av stort värde. Styrelsen finner det emellertid i hög grad tillfredsställande att som en i varje fall temporär lösning förslag nu framlagts om en väsentlig förbättring av rederiernas lånemöjligheter.

Frågan hur kreditbehovet bäst skall tillgodoses uppmärksammas av åtskilliga remissorgan. Såsom jag inledningsvis anfört är ingen remissinstans negativt inställd till delegationernas förslag. Många berör emellertid spørsmål som är av principiell betydelse.

*Svenska bankföreningen* anför, att förhandlingsdelegationernas förslag i själva verket innebär att skeppsfarten skall erbjudas en statssubventionerad kreditgivning för allt slags tonnage. Bankföreningen vill inte underlåta att framhålla att det alltid måste väcka principiella betänkligheter att en viss näringsgren genom åtgärder från det allmännas sida bereds tillgång till kredit till billigare pris än det som gäller på den reguljära kreditmarknaden. I den mån statsmakterna betraktar ett dylikt stöd till rederinäringen som ett samhällsintresse, heter det i bankföreningens yttrande, anser föreningen sig emellertid inte ha något att erinra mot att organisationen för ifrågavarande kreditgivning utformas i överensstämmelse med vad delegationerna föreslagit.

*Kommerskollegium* framhåller att kollegium vid tidigare tillfällen uttalat att en uppdelning av kapitalmarknaden i olika sektioner genom tillskapan- de av särskilda kreditinstitut för olika ändamål i princip inte synes önskvärd. Genom detta motverkas en fritt fungerande kapitalmarknad, vilket kan begränsa konkurrens på lika villkor på denna marknad. Då emellertid förslaget i huvudsak innebär en omorganisation av befintliga kreditinstitut, torde, heter det i kollegii remissyttrande, denna synpunkt kunna lämnas åt sidan i detta sammanhang.

De principiella reflexionerna angående sättet för tillgodoseende av rederinäringens kreditbehov anknyts ofta till de nuvarande och framtida betingelserna för *Svensk fartygskredit aktiebolag*. Bolaget anför i sitt remissytt- rande.

Svenska skeppshypotekskassan startade sin rörelse redan år 1929. Någon begränsning av storleken på de fartyg, som kunde belånas stadgades icke då. Den av staten tillskjutna grundfonden uppgick till 10 milj. kr. och lånekapaciteten till 100 milj. kr. Detta visade sig väl förslå till början av 1950-talet, då lånekraven plötsligt kraftigt ökade. Grundfonden höjdes därför 1952 med 5 milj. kr. I början av år 1953 var emellertid situationen den att kassan hade beviljat men ej utbetalt lån å ca 25 milj. kr. samt dessutom bordlagt låneansökningar å sammanlagt 155 milj. kr.

Det var i detta läge, som riksbanksfullmäktige av räntepolitiska skäl aktualiserade frågan om en begränsning av kassans verksamhetsområde till det mindre och medelstora tonnaget.

Beträffande det större tonnaget ifrågasatte riksbanksfullmäktige om finansieringen av detta överhuvud borde ske genom obligationslån utgivna av

en offentlig institution och gav uttryck för den meningen, att frågan huruvida icke lämpligare vägar för finansieringen av det större tonnage kunde anvisas, varvid närmast borde eftersträvas lösningar som icke förutsatte någon medverkan från statens sida i den ena eller andra formen. För att utreda möjligheterna härtill hade fullmäktige inlett förhandlingar med berörda parter.

Riksbankens framställning i ärendet ledde till att riksdagen förelades en proposition vari föreslogs att Svenska skeppshypotekskassan för det dåvarande icke skulle belåna fartyg över 3 000 bruttoton. Propositionen vann riksdagens bifall. År 1963 höjdes gränsen för skeppshypotekskassans belåning till 7 000 bruttoton.

De av riksbanken upptagna förhandlingarna resulterade i att affärsbankerna bildade Svensk fartygskredit aktiebolag. Detta på statligt initiativ tillkomna företag trädde i verksamhet år 1953.

Aktiekapitalet var till en början 10 milj. kr., vilket år 1956 utökades till 20 milj. kr. Rörelsen har måst begränsas till vad som varit möjligt med hänsyn till av riksbanken lämnade emissionstillstånd. Sådana har erhållits för obligationslån å 290 milj. kr. och lån har lämnats å motsvarande belopp mot säkerhet i fartyg, som på grund av 1953 års beslut inte kunde belånas i kassan. Det bör omförmälas att de medel, som bolaget på detta sätt kunnat ställa till rederinäringens förfogande icke tillnärmelsevis förmått täcka den föreliggande efterfrågan på lån. Bolaget har därför varit tvunget att begränsa sin långivning på så sätt att lånen satts avsevärt under de 50 % av de belånade fartygens värde, som normalt utgör gränsen för bolagets långivning.

Då bolaget i motsats till skeppshypotekskassan arbetar med privat riskkapital och inte som kassan är befriad från stämpel å utgivna obligationer samt övriga skatter, var det från början givet att lånen hos bolaget måste bli dyrare än hos kassan. Så vitt bolaget är känt har räntedifferensen dock som regel inskränkt sig till 1/4 %. I den av Kungl. Maj:t fastställda bolagsordningen ingår bl. a. en bestämmelse om att utdelningen på aktiekapitalet begränsas till 5 %. Utdelning har dock blott lämnats för åren 1961—1963 och då med 4 % för vart och ett av åren.

Såsom framgår av vad sålunda anförts, innebär ett genomförande av det föreliggande förslaget, att förutsättningarna på ett väsentligt sätt ändras för den av bolaget på statsmakternas initiativ upptagna lånerörelsen.

Flera remissinstanser befarar att Svensk fartygskredit aktiebolag måste avveckla sin verksamhet. Några, t. ex. *Svenska bankföreningen* och *handelskammaren i Sundsvall*, beklagar detta och anser att det skulle ha varit mer konsekvent om den erforderliga förstärkningen av primärlåneorganisationen skett genom vidgning av utlåningskapaciteten i fartygskreditaktiebolaget. Sistnämnda remissinstans hävdar att detta skulle ha kunnat ske genom att liberalisera banklagstiftningen och slopa emissionskontrollen. Som jag tidigare framhållit anses dock allmänt att stödet åt rederinäringen är av så allmännyttig karaktär att man inte vill avvisa den av förhandlingsdelegationerna föreslagna utvägen.

*Riksbanksfullmäktige* konstaterar att den av förhandlingsdelegationerna valda organisationsformen, som bl. a. innefattar statlig garanti i förening

med ett visst kollektivt ansvar för låntagarna, avviker från den som man kommit fram till beträffande andra under senare år bildade kreditinstitut. Enligt fullmäktige har den föreslagna formen, som dessutom endast innebär en vidareutveckling av den redan existerande organisationen för kassan, emellertid sitt berättigande vid sidan av de i bolagsform verksamma kreditinstituten. Fullmäktige säger sig på grund härav inte ha något att erinra mot de riktlinjer som förhandlingsdelegationerna dragit upp för skeppshypotekskassans omorganisation och för inrättandet av sekundärlånekassan.

*Riksgäldsfullmäktige* noterar att förslaget för statens vidkommande innebär en betydande och permanent utvidgning av statens engagemang och ansvarsåtaganden på förevarande område vilket endast delvis uppvägs av det föreslagna kollektivansvaret för kassornas låntagare. Även riksgäldsfullmäktige accepterar den föreslagna lösningen med hänsyn till att den är resultatet av en förhandlingsuppställning och innefattar en i rådande läge för såväl statsmakterna som rederinäringen godtagbar lösning av skeppsfartens kreditförsörjningsproblem.

Delegationernas förslag har som nämnts framkommit som resultatet av en förhandlingsuppställning. Detta har föranlett flera remissinstanser att godta förslaget i konkreta utformning. Några anmärkningar har dock framförts.

*Svenska bankföreningen* finner önskvärt att kreditlättnaderna skall komma även varvsindustrin tillgodo. Enligt bankföreningen skulle detta kunna ske genom att kassornas ändamål anges vara lån- eller garantigivning till svenskt rederiföretag för förvärv av svenskbyggt fartyg eller för ny- eller ombyggnad eller reparation av fartyg på svenskt varv.

Andra remissorgan uttrycker liknande önskemål men framför inget direkt krav på att krediterna skall avse svenskbyggda fartyg. *Sveriges varvsindustriförening* uppger att de svenska redarnas andel i de svenska varvens produktion utgör endast ca 20 %, varför den avlastning av varvens kreditgivning som kan ske till följd av förslaget genomförande blir relativt obetydlig. Varvsindustriföreningen hoppas dock att de svenska redarna i större utsträckning än tidigare skall förlägga sina beställningar till svenska varv. Det uppges att de svenska redarnas beställningar vid utländska varv f. n. uppgår till ca 25 % i ton räknat.

I yttrandet från *Sveriges redareförening* framhålls att det tidigare funnits en regel av innehåll att svenskbyggda fartyg i allmänhet skulle äga företräde till lån men att utomlands byggda fartyg inte var helt uteslutna som belåningsobjekt. Även denna mer begränsade regel upphävdes emellertid år 1958 genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen<sup>1</sup>. Även utan att någon bestämmelse av dylikt innehåll på nytt införs, kommer de ökade kreditmöjligheterna att bli till nytta för de svenska varven, fortsätter redareför-

<sup>1</sup> Se prop. 1958:99, B:oU 24, rskr 231, SFS 1958:178.

eningen. Normalt går nämligen ca 80 % av de svenska rederiernas fartygsorder till svenska varv. Härigenom tillgodoses de svenska varvens intressen utan att man behöver tillgripa den av Svenska bankföreningen föreslagna regeln, vilken från andra synpunkter inte är önskvärd. Något yrkande om en dylik regel har heller inte framförts i Sveriges varvsindustriföreningens yttrande, påpekar redareföreningen.

*Sjöfartsstyrelsen* finner principiellt riktigt att lån skall kunna lämnas svenska rederier mot säkerhet i svenska fartyg utan att därvid skall spela någon roll var fartyget byggts. Den svenska sjöfarten bör för att kunna bevara sin konkurrenskraft ha möjligheter att utnyttja det internationella konkurrensläget inom varvsindustrin, heter det i sjöfartsstyrelsens yttrande.

Att lånemöjligheterna i förslaget anknutits till företaget i stället för till fartyget finner *handelskammaren i Visby* mindre välbetänkt med hänsyn till tendensen att bilda partsrederier i stället för aktiebolag.

Obligationsupplåningen som underlag för kreditgivningen kritiserar av nyssnämnda handelskammare. Eftersom denna typ av låneupptagande av naturliga skäl inte kan ske med för korta intervaller kan enligt handelskammaren lätt uppstå anhopning av låneärenden, vilket leder till flera, mindre lyckade konsekvenser. Handelskammaren föreslår att en utjämningsfond bildas eller att statliga medel — kanske från allmänna pensionsfonden eller liknande — ställs till förfogande för att undvika nyssnämnda ojämnheter i långivningen.

Även *statens lånenämnd för den mindre skeppsfarten* anser det vara en stor olägenhet, särskilt för kapitalsvaga redare, att inte snabbt kunna få definitivt besked om beviljande av lån och om räntan. Svenska skeppshypotekskassan har på grund av sin nuvarande konstruktion haft svårigheter att lämna sådana besked, påpekas det.

*Bankinspektionen* och *Svenska skeppshypotekskassan* har särskilt uppmärksammat att den nu för kassan liksom för övriga obligationsemitterande institut gällande skyldigheten att pantsätta lånehandlingar med tillhörande hypotek föreslås slopad. Inspektionen finner med hänsyn till kassornas konstruktion sådan pantsättning ej längre erforderlig och anser att denna förenkling av lånereglerna inte torde försämra kassornas möjligheter att placera sina obligationslån på marknaden. Skeppshypotekskassan hälsar förslaget i denna del med tillfredsställelse.

*Svenska bankföreningen* och *handelskammaren i Luleå* menar att förslaget borde uppla rätt för låntagarna att utse ledamot i kassornas styrelse eftersom det solidariska ansvaret för dem utvidgats.

*Svenska skeppshypotekskassan* herör den i 12 § av förslaget till förordning om Svenska skeppshypotekskassan och om Skeppsfartens sekundärlå-

nekassa (se bilaga 1) upptagna likviditetsregeln, dvs. bestämmelsen att lånetiden skall avpassas efter vad som är förenligt med de villkor på vilka vederbörande kassa disponerar för utlåningen avsett kapital. Det heter här om i yttrandet att den nuvarande kassans styrelse alltid varit angelägen att tillse att upplåning och utlåning så långt möjligt korresponderat såväl i vad avser lånetid och amorteringsvillkor som ränta eftersom detta varit en viktig förutsättning för att kassan inte skulle gå med förlust. Skeppshypotekskassan framhåller vidare att ett konsekvent genomförande av dessa principer kan komma att leda till svårigheter för de nya kassornas styrelse om kassorna verkligen skall kunna tillgodose de syften för vilka de nu föreslås skola arbeta. Lånetiden kan nämligen, påpekar skeppshypotekskassan, komma att variera från några månader till femton resp. tio år beroende på låntagarens önskemål eller kreditvärdighet, belånat fartygs ålder etc. Även lånens storlek kan på ett helt annat sätt än nu bli varierande med tyngdpunkten hos låneportföljen hänförande sig ibland till en relativt kort och ibland till en relativt lång lånetid, heter det i yttrandet.

Skeppshypotekskassan behandlar även ett övergångsproblem. Förslaget upptar en bestämmelse innebärande att värdehandlingar för ett värde motsvarande utestående obligationslån, som emitterats av den nuvarande skeppshypotekskassan, måste vara pantförskrivna till säkerhet för lånet även efter förslagets genomförande. I stället för pantförskrivna värdehandlingar kan godtas pantförskrivet tillgodohavande hos svensk bank. Skeppshypotekskassan påpekar att ränteförluster kan uppstå om den nya skeppshypotekskassans styrelse nödgas insätta för tidigt återbetalade medel på bank. Ränteförlusterna kan bli så stora att reservfonden kan komma att tas i anspråk helt eller delvis, heter det i yttrandet. Såvitt avser obligationshavarnas säkerhet anser skeppshypotekskassan att detta knappast betyder något eftersom grundfonden undan för undan växer i relativ styrka.

Till vissa påpekanden i fråga om författningstexten återkommer jag i specialmotivering.

Ett par remissinstanser upptar följ d f r å g o r.

*Försäkringsinspektionen* anser att obligationer som utfärdas av Skeppsfartens sekundärlånekassa bör av försäkringsbolag få användas för redovisning av försäkringsfond enligt 274 § första stycket lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse och föreslår en ändring av paragrafen i överensstämmelse härmed.

*Statens lånenämnd för den mindre skeppsfarten* tar upp en fråga om möjligheterna till lån från statens lånefond för den mindre skeppsfarten avseende tvådäckade fartyg, vilka med det s. k. skyddsäcket slutet får en bruttodräktighet som överstiger 500 registerton. Lånenämnden anser det angeläget att dylika fartyg inte undantas från långivningen. Det påpekas



att spörsmålet har betydelse inte bara för nybyggda fartyg utan, kanske framför allt, även för andrahandsförvärven. Lånenämnden framhåller att fartyg av denna typ har bättre förutsättningar än fartyg, vilkas dödvikt oavsett lastens art är bunden till ett maximum av 1 000 eller 1 100 ton, att utnyttja fraktmarknadens möjligheter. Fartyg av den förstnämnda typen kan enligt lånenämnden därför medföra bättre lönsamhet för vederbörande redare samtidigt som de ger fonden ökad säkerhet för utlämnade lån.

### Departementschefen

Inom sjöfartsnäringen råder sedan några år hårdnande konkurrens. Starter med betydande sjöfartsintressen lämnar i flera fall subventioner åt egna rederier. Rederinäringen i vårt land känner utvecklingen i form av minskade vinstmarginaler. Som följd av att den moderna fraktfarten kräver allt större och mer kapitalkrävande fartyg ökar dessutom rederiernas behov av långfristiga krediter.

För den svenska sjöfarten ställs, på sätt som närmare framgår av min i det föregående lämnade redogörelse härför, långfristig kredit till förfogande huvudsakligen genom Svenska skeppshypotekskassan, statens sekundärlånefond för rederinäringen och Svensk fartygskredit aktiebolag. För nybyggnad, köp eller modernisering av fartyg om högst 300 eller undantagsvis högst 500 registerton kan dock lån erhållas ur statens lånefond för den mindre skeppsfarten.

Rederinäringen har emellertid funnit de nuvarande formerna för kreditgivning bristfälliga, särskilt i vad avser lånebeloppens storlek, amorteringstiden och gällande tonnagegränser vid utlåningen. Erinringar har gjorts även mot tillämpade räntemarginaler och vissa andra lånevillkor.

Mot bakgrunden av nu angivna förhållanden tillkallade jag i oktober 1964 efter Kungl. Maj:ts bemyndigande en förhandlingsdelegation för att med företrädare för rederinäringen föra förhandlingar rörande inrättande av kreditinstitut för företag inom rederinäringen. Förhandlingar har därefter förts mellan den statliga delegationen och en förhandlingsdelegation från Sveriges redareförening. Delegationerna har under sitt arbete haft kontakt med företrädare för Svenska skeppshypotekskassan och Svensk fartygskredit aktiebolag. Delegationerna ha redovisat resultatet av sina överläggningar i gemensam skrivelse.

Delegationerna har funnit att rederinäringens kreditfråga bör lösas genom dels omorganisation av den nuvarande Svenska skeppshypotekskassan, dels inrättande av en kassa för sekundärkrediter, som av delegationerna benämns Skeppsfartens sekundärlånekassa och som avses få väsentligt större utlåningskapacitet än vad som f. n. föreligger på detta område.

Delegationernas förslag, vilket jag i det föregående utförligt redovisat, har mottagits gynnsamt i remissyttrandena. Rederinäringens behov av långfristiga krediter, särskilt sekundärlån, har vitsordats. Möjligheten till ökad kapitalanskaffning för sjöfarten har ansetts vara av sådant samhällsintresse att den av förhandlingsdelegationerna föreslagna lösningen genomgående godtagits trots att man på vissa håll anmält principiella betänkligheter.

Även jag bedömer rederinäringens möjligheter att väl kunna hävda sig i den internationella konkurrensen som ett samhällsintresse av betydande rang. Delegationernas förslag utgör enligt min mening en lämplig lösning av den institutionella formen för sjöfartens kapitalförsörjning. Som ett väsentligt inslag i den föreslagna lösningen måste man betrakta det ansvar som näringen själv tar på sig genom att låntagarna kollektivt inträder som garantier för vederbörande kassas förbindelser. Rederinäringen får härigenom själv ett direkt intresse av att verksamheten drivs under ekonomiskt ansvar och med minsta möjliga risktagande. Genom att kreditinstituten inte drivs med eget kapital som behöver förräntas tillgodoförs näringen samtidigt hela den vinst som kan uppstå av verksamheten i form av billigare kapitalkostnader. Jag vill således förorda att förslaget genomförs i princip.

Från remissåll har betonats angelägenheten av att även varvsindustrin blir i tillfälle att få sin ekonomiska situation förbättrad i detta sammanhang. Svenska bankföreningen har låtit denna inställning komma till uttryck i krav på att kassornas ändamål skall begränsas att avse lån- eller garantigivning för förvärv av svenskbyggt fartyg eller för ny- eller ombyggnad eller reparation av fartyg på svenskt varv. Sveriges varvsindustriförening har inte gått så långt som bankföreningen men hoppas att de svenska redarna i större utsträckning än tidigare skall förlägga sina beställningar till svenska varv. Det finns emellertid bland remissinstanserna företrädare även för den uppfattningen att den svenska sjöfarten för att kunna bevara sin konkurrenskraft bör ha möjligheter att utnyttja det internationella konkurrensläget inom varvsindustrin.

Jag vill erinra om att för lån hos skeppshypotekskassan tidigare gällde en föreskrift enligt vilken företräde skulle ges åt svenskbyggda fartyg. Denna föreskrift avskaffades år 1958 (prop. 1958: 99, B:oU 24, rskr 231). Enligt min uppfattning bör inte nu intagas någon ändrad ståndpunkt. Stödet åt den svenska varvsindustrin bör således lämnas på annat sätt än genom företrädesrätt för lån avseende svenskbyggda fartyg. Kungl. Maj:t har i prop. 1965: 46 föreslagit riksdagen bl. a. att staten skall lämna varvsindustrin fortsatt finansieringshjälp.

Mot den konkreta utformningen av delegationernas förslag har under remissbehandlingen framförts vissa anmärkningar. Några av dem är av sådan vikt att jag avser att beröra dem här.

Delegationerna föreslår som jag tidigare nämnt ett vidgat kollektivt an-

svar för låntagarna. Detta har föranlett några remissinstanser att föreslå uttryckligt stadgande om att låntagarna skall vara företrädde i styrelsen.

Delegationernas förslag utgår från att Kungl. Maj:t vid utseende av styrelsen beaktar att rederinäringen bör vara företrädd. Önskemål om en formlig föreskrift härom har inte framförts ens från rederinäringens egna representanter. Jag förordar att rederinäringen blir företrädd i styrelsen utan att formlig föreskrift behöver meddelas därom.

Den nuvarande skeppshypotekskassans konstruktion medför enligt statens lånenämnd för den mindre skeppsfarten att besked om lånemöjligheter och lånevillkor inte kan lämnas utan olägligt dröjsmål. Liknande tankegångar har uttryckts av handelskammaren i Visby, som anknyter betänkligheter till förslagets bestämmelser om att kreditgivningen skall ske på grundval av obligationsupplåning.

Enligt min mening bör kassornas kreditgivning i största möjliga utsträckning baseras på obligationsupplåning. Detta behöver emellertid inte leda till svårigheter av den art som handelskammaren i Visby antytt. Ett obligationslån som emitterats behöver nämligen inte släppas ut i marknaden på en gång utan kan mycket väl säljas efterhand som vederbörande kassa behöver medel för sin verksamhet. Emellertid innehåller förslaget också en möjlighet till upplåning på annat sätt än genom obligationsemissioner. Denna utväg förutsätter jag behöva tillgripas endast i undantagsfall.

Likviditetsregeln i 12 § av delegationernas förslag till förordning om Svenska skeppshypotekskassan och om Skeppsfartens sekundärlånekassa (se bilaga 1) har tagits upp till behandling i skeppshypotekskassans remissyttrande. Det påpekas att ett konsekvent genomförande av den i regeln uttryckta principen kan möta svårigheter för de nya kassornas styrelse om det föreslagna ändamålet med kassorna skall kunna tillgodose i full utsträckning.

Enligt min uppfattning är frågan om kassornas likviditet ett mycket viktigt spörsmål. Man torde inte behöva befara att de åtgärder som krävs för att upprätthålla likviditeten skall komma i strid med kassornas ändamål. För tillfredsställande av kreditbehov av tillfälligare eller kortfristigare natur än vanligt finns, enligt vad jag nyss framhållit, möjligheten att låna upp medel på annat sätt än genom obligationsemissioner.

Skeppshypotekskassan berör i sitt remissyttrande även ett övergångsproblem. Delegationernas förslag innebär att den nuvarande skeppshypotekskassan skall fortsätta sin verksamhet om än i omorganiserad form. Omorganisationen innebär vissa liberaliseringar framför allt i fråga om de formella kraven på säkerhet och beträffande kravet på pantförskrivning till säkerhet för obligationsköparna och har därför föranlett vissa övergångsbestämmelser i syfte att bibehålla de nuvarande obligationsköparnas

ställning i säkerhetsavseende. Övergångsbestämmelserna innebär principiellt sett en avveckling av det nuvarande lånebeståndet, vilket skall förvaltas separat under iakttagande i stort sett av de regler som nu gäller i fråga om säkerheten för lån och för obligationshavarna. I normalfallet innebär detta inga olägenheter. Återbetalas sedan omorganisationen genomförts lån, som utlämnats på nuvarande villkor, före förfallotiden måste enligt övergångsbestämmelserna i delegationernas förslag vad som återbetalats insättas i bank och pantförskrivs, vilket kan leda till ränteförluster, heter det i kassans remissyttrande.

Min uppfattning överensstämmer med delegationernas däri att övergångsbestämmelser behövs för att innehavare av sådana skeppshypotekskassans obligationer som emitterats eller kommer att emitteras före omorganisationens genomförande inte skall komma i sämre ställning. Ränteförluster av det slag skeppshypotekskassan befarat synes inte behöva uppkomma om kassan får möjlighet att använda för tidigt återbetalade medel i den nya rörelsen. Ett villkor för att så skall få ske är emellertid att dessa medel hela tiden på ett fullt betryggande sätt säkras för den hittillsvarande kassans obligationshavare. Övergångsbestämmelserna i departementsförslaget är anpassade efter nu anförda synpunkter.

Delegationerna har föreslagit avveckling av statens sekundärlånefond för rederinäringen men bibehållande av statens lånefond för den mindre skeppsfarten. I dessa hänseenden vill jag instämma i förslaget. Såvitt avser den sistnämnda fonden har statens lånenämnd för den mindre skeppsfarten i sitt remissyttrande i enlighet med vad jag tidigare framhållit tagit upp frågan om en eventuell höjning av de nuvarande maximigränserna för belåningsbart tonnage. Samma fråga behandlades i prop. 1965: 1 (bil. 8 s. 296) varvid föredraganden, chefen för kommunikationsdepartementet, uttalade att han inte var beredd att för det dåvarande förordade en utvidgning av låneverksamheten. Denna fråga bör närmare utredas och inte heller jag är i förevarande sammanhang beredd att föreslå någon utvidgning av fondens låneverksamhet. Jag vill erinra om att enligt det här förordade förslaget till omorganisering sådana fartyg som omnämns i lånenämndens remissyttrande kommer att kunna belånas i skeppshypotekskassan eller sekundärlånekassan.

Genomförandet av delegationernas förslag aktualiserar vissa följdfrågor.

Jag förordar att nuvarande bestämmelser i skattehänseende för skeppshypotekskassan bibehålles oförändrade. Motsvarande skattebestämmelser bör gälla även för sekundärlånekassan. Detta föranleder ändring av 53 § 1 mom. första stycket d) kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), 7 § första stycket e) förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt och 22 § stämpelskatteförordningen den 21 maj 1964 (nr 308).

Några författningar innehåller kapitalplaceringsbestämmelser som rör obligationer utfärdade av skeppshypotekskassan. Jag vill i detta sammanhang nämna följande.

I 274 § första stycket lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse föreskrivs skyldighet för försäkringsbolag att redovisa ett belopp motsvarande försäkringsfonden för livförsäkringar i vissa närmare angivna slag av värdehandlingar. Till sådana värdehandlingar vari försäkringsfonden får redovisas hör bl. a. obligationer som utfärdats av skeppshypotekskassan. Som försäkringsinspektionen föreslagit bör även obligationer som utfärdats av sekundärlånekassan få användas för redovisning av livförsäkringsfonder. Inspektionen har utarbetat förslag till ändring av 274 § lagen om försäkringsrörelse med detta syfte. Hösten 1964 tillkallade jag efter Kungl. Maj:ts bemyndigande en sakkunnig med uppdrag att utreda frågan om redovisning av bl. a. livförsäkringsfonder i skuldförbindelser mot säkerhet i fartygsinteckning och därmed sammanhängande spørsmål. Den nu av inspektionen föreslagna ändringen föregriper inte denna utredning. Ändringen förutsätter emellertid utlåtande av lagrådet jämlikt 87 § regeringsformen och jag har på grund härav för avsikt att anmäla densamma vid senare tillfälle.

Enligt 12 § första stycket 1 reglementet den 28 maj 1959 (nr 293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning får fondstyrelse placera de under styrelsens förvaltning stående medlen på närmare angivet sätt, bl. a. i obligationer utfärdade av skeppshypotekskassan. Det förefaller lämpligt att fondmedlen bör få placeras även i sekundärlånekassans obligationer och jag föreslår därför en häremot svarande ändring i förevarande paragraf. Ett likartat förhållande föreligger såvitt avser placering av de medel som ingår i riksförsäkringsverkets fonder. En ändring bör därför ske även av 9 § reglementet den 26 maj 1961 (nr 265) angående förvaltningen av riksförsäkringsverkets fonder.

Av det föregående framgår att jag föreslår genomförande av delegationernas förslag till omorganisation av Svenska skeppshypotekskassan och inrättande av Skeppsfartens sekundärlånekassa. Inom finansdepartementet har på grundval av delegationernas förslag upprättats förslag till *förordning om Svenska skeppshypotekskassan och Skeppsfartens sekundärlånekassa* och jag förordar att detta antages. I de hänseenden skälen till förslaget inte framgår av vad jag tidigare anfört vill jag lämna följande specialmotivering.

#### 1 §.

I 1 § av den nu gällande förordningen angående skeppshypotekskassan anges att kassans ändamål är att driva lånerörelse mot säkerhet av inteckning i svenska fartyg. Av 8 § förordningen framgår att fartyget skall vara maskindrivet.

Departementsförslaget anger kassornas ändamål vara att medverka vid finansiering av rederiföretag här i riket genom att lämna lån, huvudsakligen av långfristig karaktär, eller ikläda sig garanti för sådana lån. Därmed låter förslaget kassornas verksamhet anknyta till företaget. Jag finner detta vara en rationellare ordning som dessutom innebär utvidgning av rederiernas möjligheter att få kredit i förhållande till nuvarande bestämmelser.

## 2 §.

Förevarande paragraf i departementsförslaget motsvarar 22 § i den nu gällande förordningen angående skeppshypotekskassan. Med hänsyn till den utvidgade verksamheten har antalet styrelseledamöter ansetts böra ökas till sju mot nuvarande fem. Som jag tidigare nämnt bör rederinäringen vara representerad i styrelsen. Någon särskild författningsbestämmelse här om behövs inte. Bestämmelsen att riksgäldsfullmäktige skall utse en ledamot och en suppleant har ansetts kunna avvaras.

## 3 §.

Enligt 25 § förordningen angående skeppshypotekskassan skall Kungl. Maj:t utse två revisorer och riksgäldsfullmäktige utse en revisor. Jag anser i likhet med delegationerna att antalet revisorer bör kunna bestämmas till två, vilka bör utses av Kungl. Maj:t.

## 4 §.

Departementsförslaget upptar i första stycket en regel motsvarande bestämmelsen i 26 § första stycket förordningen angående skeppshypotekskassan. Andra stycket är däremot nytt. Det är föranlett av det ökade kollektiva ansvar för låntagarna som samtidigt föreslås genom 14 § andra stycket i departementsförslaget. Tredje stycket motsvarar närmast 27 § första stycket i gällande förordning. F. n. föreligger skyldighet för kassans styrelse att sätta ut låntagarsammanträde. Jag anser i likhet med vad delegationerna framhållit att sådant sammanträde skall hållas endast om någon låntagare begär det. — Den nuvarande bestämmelsen om förslag från låntagarna på ledamöter i styrelsen och suppleanter i 27 § andra stycket förordningen har ansetts kunna undvaras. Jag har närmare berört detta spörsmål i motiveringen till 2 § av departementsförslaget.

## 5 §.

Departementsförslaget motsvarar 26 § andra stycket i gällande förordning angående skeppshypotekskassan. Styrelseledamöterna torde bli underkastade ämbetsansvar enligt 20 kap. 12 § första stycket brottsbalken. Något behov av bestämmelsen om beviljande av ansvarsfrihet torde därför inte föreligga.

## 6 och 7 §§.

Beträffande den statliga garantifonden och kassans skyldighet att avsätta vinstmedel till reservfond ansluter jag mig helt till delegationernas uppfattning för vilken jag redogjort i det föregående.

## 8 §.

Departementsförslaget upptar i denna paragraf de betydelsefulla reglerna om kassornas kapitalanskaffningsverksamhet. Som jag tidigare nämnt bör obligationsupplåning vara det normala kapitalanskaffningssättet. I motsats till 3 § av den nu gällande förordningen angående skeppshypotekskassan ger departementsförslaget dock även möjlighet till upplåning på annat sätt.

## 9 §.

Lånerörelsen bör vara baserad på ett betryggande mått av säkerhet. F. n. krävs enligt 8 § förordningen angående skeppshypotekskassan säkerhet i form av in-teckning i maskindrivet fartyg. Redan enligt 1 § samma förordning gäller att fartyget skall vara svenskt. Av 13 § första stycket förordningen framgår att in-teckningen skall ligga inom 50 % av fartygets värde. I andra stycket av nämnda paragraf föreskrivs dessutom att in-teckningen i regel skall ligga med förmånsrätt före in-teckningar som inte innehas av kassan.

Enligt departementsförslaget skall för lån från kassa vara ställd betryggande säkerhet i form av in-teckning i svenskt fartyg eller borgen av staten eller bank. Om in-teckningssäkerhet avses skola gälla att den skall ligga inom 50 % av fartygets värde när det är fråga om lån från skeppshypotekskassan och inom 70 % såvitt avser lån från sekundärlånekassan. Vidare upptar departementsförslaget den regeln att åldern på det fartyg som skall utgöra säkerhet i de båda kassorna inte får överstiga femton resp. tio år. Regeln korresponderar med den föreslagna bestämmelsen i 10 § andra stycket om längsta lånetider.

## 11 §.

Departementsförslaget innehåller i första stycket av paragrafen huvudprincipen för kassornas likviditetspolitik. Jag har tidigare närmare behandlat denna princip. Andra stycket upptar en bestämmelse av samma innehåll som 61 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse.

## 12 §.

Departementsförslaget motsvarar i sak innehållet i 19 och 21 §§ gällande förordning angående skeppshypotekskassan.

## 13 §.

Bestämmelser om skadeståndsskyldighet finns såvitt avser skeppshypotekskassans styrelseledamöter i 23 § förordningen angående kassan och såvitt avser revisorer i 11 § sista stycket reglementet för kassan. De i departementsförslaget upptagna reglerna om skadeståndsskyldighet avser både styrelseledamöter och revisorer efter mönster av vad som gäller för exempelvis Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, se 6 § förordningen den 29 november 1963 (nr 573) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar.

## 14 §.

Förevarande paragraf i departementsförslaget innehåller bl. a. reglerna om låntagarnas kollektiva ansvar. Som tidigare nämnts skall detta ansvar kunna aktualiseras först vid en likvidation. Jag har i det föregående närmare behandlat innebörden och omfattningen av detta ansvar.

## 15 §.

Reglementet för de föreslagna kassorna bör kunna utfärdas av Kungl. Maj:t i administrativ ordning efter hörande av den nya styrelsen. I reglementet torde kunna tas upp bl. a. vissa av de mera detaljerade lånebestämmelser som f. n. finns i exempelvis 16—18 §§ förordningen angående skeppshypotekskassan.

## Övergångsbestämmelserna

Syftet med övergångsbestämmelserna är att bibehålla säkerheten för de obligationer som skeppshypotekskassan utfärdat eller kommer att utfärda med stöd av nu gällande bestämmelser. Jag har dryftat vissa övergångsproblem i det föregående.

I sista stycket av övergångsbestämmelserna i delegationsförslaget, vilket motsvarar näst sista stycket av departementsförslaget, stadgas att bestämmelserna i 8—21 §§ av den gällande förordningen angående skeppshypotekskassan skall tillämpas i fråga om lån som kassan beviljat före ikraftträdandet. Kassan har i sitt remissyttrande föreslagit att uttrycket »beviljat» bör utbytas mot uttrycket »utlämnat» eftersom före ikraftträdandet beviljade men inte utlämnade lån inte kan föranleda obligationsupplåning med stöd av nu gällande bestämmelser. Det torde dock vara principiellt oriktigt att tillämpa de nya reglerna på lån som beviljats före ikraftträdandet.

Som ett sista stycke i departementsförslaget har upptagits en regel som skall göra det möjligt för Kungl. Maj:t att i mån av behov meddela ytterligare övergångsbestämmelser.

Den föreslagna omorganisationen liksom sådana därav föranledda följdändringar som jag upptagit i detta sammanhang bör träda i kraft den 1 juli 1965.



Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga de inom finansdepartementet upprättade förslagen till

1) *förordning om Svenska skeppshypotekskassan och Skeppsfartens sekundärlånekassa;*

2) *lag om ändrad lydelse av 53 § 1 mom. kommunalskatte-  
telagen den 28 september 1928 (nr 370);*

3) *förordning angående ändrad lydelse av 7 § förord-  
ningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;*

4) *förordning om ändrad lydelse av 12 § reglementet den  
28 maj 1959 (nr 293) angående allmänna pensionsfondens  
förvaltning;*

5) *förordning om ändrad lydelse av 9 § reglementet den  
26 maj 1961 (nr 265) angående förvaltningen av riksför-  
säkringsverkets fonder;*

6) *förordning om ändrad lydelse av 22 § stämpelskatte-  
förordningen den 21 maj 1964 (nr 308);*

dels bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ul-  
färda garantiförbindelser på 55 milj. kr. att ingå i de före-  
slagna kassornas garantifonder.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med in-  
stämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt  
förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen  
skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta  
protokoll utvisar.

Ur protokollet:

*Anders Hahr*

**Förhandlingsdelegationernas förslag**  
till  
**förordning om Svenska skeppshypotekskassan och om Skeppsfartens**  
**sekundärlånekassa**

Härigenom förordnas som följer.

**Ändamål**

1 §.

Svenska skeppshypotekskassan och Skeppsfartens sekundärlånekassa ha till ändamål att medverka vid finansieringen av rederiföretag här i riket genom att utlämna lån, huvudsakligen av långfristig karaktär, eller ikläda sig garanti för sådana lån.

**Styrelse och revisorer**

2 §.

Kassorna förvaltas var för sig av en gemensam styrelse med säte i Göteborg. Styrelsen består av sju ledamöter, av vilka en skall vara ordförande och en vice ordförande.

För styrelsens ledamöter skola finnas högst sju suppleanter.

Styrelsens ordförande, vice ordförande och övriga ledamöter samt suppleanter utses av Kungl. Maj:t för en tid av högst tre år i sänder.

Ledamöternas arvoden bestämmas av Kungl. Maj:t.

3 §.

För revision av styrelsens förvaltning och kassornas räkenskaper utser Kungl. Maj:t årligen två revisorer samt suppleanter för dessa.

Revisorernas arvoden bestämmas av Kungl. Maj:t.

**Förvaltning m. m.**

4 §.

Om styrelsens förvaltningsåligganden och om grunderna för dess beslutförhet stadgas, utöver vad nedan anges, i reglemente som utfärdas av Kungl. Maj:t.

5 §.

Styrelsens och revisorernas berättelser skola genom styrelsens försorg varje år före april månads utgång tillställas chefen för finansdepartementet och vederbörande kassas låntagare.

Till vederbörande kassas låntagare skall ock inom samma tid genom styrelsens försorg sändas förteckning över kassans låntagare med angivande av kapitalbeloppet av vars och ens lån vid utgången av närmast föregående räkenskapsår.

Vederbörande kassas låntagare skola, om någon låntagare så påkallar, beredas tillfälle att sammanträda för granskning av styrelsens förvaltning och kassans räkenskaper.

Vill låntagare påkalla sammanträde som i tredje stycket sägs, skall han före den 10 maj skriftligen underrätta styrelsen.

Har sådant sammanträde påkallats i vederbörlig ordning skall det genom styrelsens försorg utsättas att äga rum i Göteborg före utgången av maj månad.

Låntagarnas vid sammanträde beslutade yttrande skall senast åtta dagar efter sammanträdet genom styrelsens försorg tillställas chefen för finansdepartementet.

#### 6 §.

Kungl. Maj:t prövar styrelsens förvaltning sedan den i 5 § sista stycket nämnda tiden för mottagande av låntagarnas yttranden gått till ända.

### Fonder

#### 7 §.

Såsom garantifond för envar av kassorna att utgöra särskild säkerhet för av kassan ingångna förbindelser ställer staten till kassans förfogande en av fullmäktige i riksgäldskontoret utfärdad garantiförbindelse på, för skeppshypotekskassan fyrtio miljoner kronor och för sekundärlånekassan femton miljoner kronor.

#### 8 §.

Vardera kassans behållna årsvinst skall avsättas till en reservfond. Denna skall användas till täckande av förluster, som kunna uppkomma i kassans rörelse.

### Upplåning

#### 9 §.

Kassorna må genom att utge obligationer eller andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar eller genom annan upplåning anskaffa medel för sin verksamhet.

Beträffande skeppshypotekskassan må det sammanlagda beloppet av efter den 30 juni 1965 upplånade medel och ingångna garantiförpliktelser ej överstiga tio gånger summan av kassans garanti- och reservfonder. Beträffande sekundärlånekassan må det sammanlagda beloppet av upplånade medel och ingångna garantiförpliktelser ej överstiga sex gånger summan av kassans garanti- och reservfonder.

### Lånerörelsen

#### 10 §.

För lån från kassa skall vara ställd betryggande säkerhet i form av pant eller borgen.

Pant skall utgöras av inteckning i svenskt fartyg liggande såvitt avser lån från skeppshypotekskassan inom femtio procent av det värde, till vilket fartyget av styrelsen uppskattas, och såvitt avser lån från sekundärlånekassan inom sjuttio procent av nämnda värde.

Som säkerhet för lån från skeppshypotekskassan må ej godtagas inteckning i fartyg, vars ålder överstiger femton år. I vad avser lån från sekundärlånekassan må som säkerhet ej godtagas inteckning i fartyg, vars ålder överstiger tio år.

Borgen skall vara tecknad av staten eller bank.

#### 11 §.

Lån skall lämnas på bestämd tid.

Lånetiden må ej överstiga, såvitt avser lån från skeppshypotekskassan, femton år, och, såvitt avser lån från sekundärlånekassan, tio år.

Överstiger lånetiden ett år, skall låntagaren i regel vara ålagd skyldighet att gälda lånet genom avbetalningar enligt fastställd plan.

#### 12 §.

Vid utlåning skall styrelsen ägna särskild uppmärksamhet däråt, att lånetiden icke bestämmes längre än som är förenligt med de villkor på vilka kassa disponerar för utlåningen avsett kapital.

Styrelsen skall vidare ägna särskild uppmärksamhet däråt, att icke åt samma eller med varandra i väsentlig ekonomisk intressegemenskap förbundna låntagare beviljas lån i sådan omfattning, att därav kan uppkomma fara för kassas säkerhet. Med lån skall härvid jämföras borgen och annan garantiförpliktelse till kassan ävensom av kassan ingången garantiförpliktelse för låntagare.

#### 13 §.

Om ställd säkerhet undergått väsentlig försämring eller låntagaren icke fullgör de för lånet gällande villkoren, äger styrelsen uppsäga lån till betalning omedelbart eller inom viss tid.

Kostnad för besiktning, värdering, inteckningsåtgärd och annat dylikt skall gäldas av låntagaren.

### Skadeståndsskyldighet för styrelseledamöter och revisorer

#### 14 §.

Styrelseledamöter, som genom att överträda föreskrifterna i denna förordning eller med stöd av förordningen meddelade bestämmelser eller eljest uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskynda kassa skada, svara solidariskt för skadan.

Ha revisorer i sin berättelse mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift eller uppsåtligen underlåtit att göra anmärkning mot sådan uppgift i handling, som granskats av dem, eller vid fullgörande av sitt uppdrag visat vårdslöshet, äro de gentemot kassan solidariskt ansvariga för all därav uppkommande skada.

### Likvidation

#### 15 §.

Kan kassa icke infria sina förbindelser, så ock eljest när skäl äro därtill, äger Kungl. Maj:t besluta om dess likvidation. Om förfarandet därvid för-

ordnar Kungl. Maj:t. Innan beslut om likvidation meddelas, skall styrelsen höras.

För vad som vid likvidation återstår av kassas förbindelser sedan dess egna medel använts för fullgörande därav är envar av dess låntagare ansvarig i förhållande till vad som vid tiden för likvidationsbeslutet kvarstod oguldet av hans lån hos kassan. Kan låntagare icke fullgöra sin betalnings-skyldighet enligt vad nu sagts, äro övriga låntagare hos kassan ansvariga för bristen efter enahanda fördelning. Låntagares ansvarighet må dock icke göras gällande till högre belopp än vad som beträffande låntagare hos skeppshypotekskassan svarar mot fem procent och beträffande låntagare hos sekundärlånekassan svarar mot tio procent av det kapitalbelopp som vid tiden för likvidationsbeslutet kvarstod oguldet av hans lån hos kassan.

Garantifond må tagas i anspråk endast i den mån så finnes erforderligt för att, sedan kassans egna medel blivit använda och låntagarnas ansvarighet enligt andra stycket till fullo utnyttjats, fullgöra kassans förbindelser.

Vad som återstår av kassas tillgångar sedan skulderna betalats skall tillfalla staten.

---

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1965.

2. Genom förordningen upphäves, med de begränsningar nedan stadgas, förordningen den 6 juni 1929 (nr 129) angående Svenska skeppshypotekskassan.

a) Till säkerhet för obligationslån, som Svenska skeppshypotekskassan upptagit före den 1 juli 1965, skall även efter den 30 juni 1965 tjäna den i § 2 förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan omnämnda grundfonden. För obligationslån som nu sagts skall, så länge det icke återbetalats, vid envar tidpunkt finnas pantförskrivet antingen på sätt i § 6 nyssnämnda förordning stadgas hos kassan belånade reverser jämte sådan säkerhet som kunnat enligt förordningen godtagas eller ock tillgodohavande hos svenskt bankaktiebolag av motsvarande belopp. Här avsedd säkerhet må icke användas för förbindelse, som kassan iklätt sig efter den 30 juni 1965. Tagas efter den 30 juni 1965 i anspråk obligationer, som ställts till förfogande av staten, skall vad i § 4 andra stycket nyssnämnda förordning stadgas alltjämt tillämpas. Sedan grundfonden icke längre erfordras för ändamål som nu sagts skall den överlämnas till staten.

b) Den reservfond, som omnämnes i § 7 förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan och till vilken avsättning ej skall ske efter den 30 juni 1965, skall även efter sagda datum användas till gäldande endast av sådana utgifter och förluster, till vilkas täckande kassans inkomster icke förslå och vilka hänföra sig till kassans verksamhet före den 1 juli 1965. Fonden skall därför till så stor del att förhållandet mellan densamma den 30 juni 1965 och kassans oguldn, före den 1 juli 1965 ingångna förbindelser bibehålles oförändrat, efter den 30 juni 1965 redovisas i reverser av det slag som sägs i § 6 nyssnämnda förordning, i sådana värdehandlingar i vilka omyndigs medel må anbringas eller i tillgodohavande i bankinrättning. I övrigt tillfaller fonden kassan för ändamål som stadgas i den nya förordningen.

c) Vad avser lån, som Svenska skeppshypotekskassan beviljat före den 1 juli 1965, skola bestämmelserna i §§ 8—21 alltjämt tillämpas.

d) I fråga om perioden den 1 januari—den 30 juni av räkenskapsåret 1965 skola bestämmelserna i § 22 andra stycket sista punkten och § 25 förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan tillämpas även efter den 30 juni 1965. Vidare skola styrelsens förvaltningsberättelse och revisorernas utlåtande avseende nyssnämnda period genom styrelsens försorg offentliggöras i tryck samt före utgången av september månad 1965 dels överlämnas till chefen för finansdepartementet och fullmäktige i riksgäldskontoret, dels ock tillställas dem som voro låntagare hos kassan före den 1 juli 1965. På kallelse av styrelsen skola nämnda låntagare före utgången av oktober månad 1965 sammanträda för granskning av styrelsens förvaltning och kassans räkenskaper avseende perioden den 1 januari—den 30 juni 1965. Låntagarnas därvid beslutade yttrande skall senast åtta dagar efter sammanträdet tillställas chefen för finansdepartementet och fullmäktige i riksgäldskontoret. Kungl. Maj:t prövar styrelsens förvaltning avseende perioden den 1 januari—den 30 juni 1965 sedan tiden för låntagarnas yttrande gått till ända. Härjämte skall § 24 förordningen tillämpas efter den 30 juni 1965 i fråga om styrelsens förvaltning under tid före den 1 juli 1965.

3. Beslut som föranledes av den nya förordningen må av Kungl. Maj:t meddelas före den 1 juli 1965.